UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

24 päivänä maaliskuuta 2011 *

Asiassa T-377/06,

Comap SA, kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajinaan aluksi asianajajat A. Wachsmann ja C. Pommiès, sittemmin asianajajat Wachsmann ja D. Nourissier ja lopuksi asianajajat Wachsmann ja S. de Guigné,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään A. Nijenhuis ja V. Bottka, avustajanaan asianajaja N. Coutrelis,

vastaajana,

jossa unionin yleistä tuomioistuinta vaaditaan kumoamaan osittain [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.9.2006 tehty komission

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

päätös K(2006) 4180 (asia COMP/F-1/38.121 – Putken liittimet) ja alentamaan kantajalle kyseisessä päätöksessä määrätyn sakon määrää,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. E. Martins Ribeiro sekä tuomarit N. Wahl (esittelevä tuomari) ja A. Dittrich,

kirjaaja: hallintovirkamies T. Weiler,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.2.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta ja riidanalainen päätös

[EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.9.2006 tekemällään päätöksellä K(2006) 4180 (asia COMP/F-1/38.121 – Putken liittimet) (tiivistelmä EUVL 2007, L 283, s. 63; jäljempänä riidanalainen päätös) Euroopan

yhteisöjen komissio totesi, että useat yritykset olivat rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla eri ajanjaksoina 31.12.1988–1.4.2004 yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun yhteisön kilpailusääntöjen rikkomiseen kilpailunvastaisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen muodossa kuparisten putken liittimien ja kupariseoksesta valmistettujen putken liittimien markkinoilla koko ETA-alueella. Rikkominen muodostui hintojen vahvistamisesta, hintaluetteloista sopimisesta, hintojen alennuksista ja hyvityksistä sopimisesta, hinnankorotusten soveltamismekanismeista sopimisesta, kansallisten markkinoiden ja asiakkaiden jakamisesta ja kaupallisten tietojen vaihtamisesta sekä säännöllisiin kokouksiin osallistumisesta ja muiden kilpailusääntöjen rikkomisen helpottamiseen tarkoitettujen kontaktien ylläpitämisestä.

2 Kantaja eli Comap SA, joka valmistaa kuparisia putken liittimiä, ja sen emoyhtiönä tosiseikkojen tapahtuma-aikaan ollut holdingyhtiö Legris Industries SA kuuluvat riidanalaisen päätöksen adressaatteihin.

3 Mueller Industries Inc., joka myös valmistaa kuparisia putken liittimiä, ilmoitti 9.1.2001 komissiolle kartellin olemassaolosta putken liittimien alalla ja muilla kupariputkien markkinoihin liittyvillä teollisuudenaloilla ja totesi olevansa halukas tekemään yhteistyötä komission kanssa sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä vuoden 1996 yhteistyötiedonanto) mukaisesti (riidanalaisen päätöksen 114 perustelukappale).

4 Kupariputkia ja kuparisia putken liittimiä tutkiessaan komissio teki 22. ja 23.3.2001 yllätystarkastuksia 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti useiden yritysten tiloissa (riidanalaisen päätöksen 119 perustelukappale).

5 Näiden ensimmäisten tarkastusten jälkeen komissio jakoi huhtikuussa 2001 kupariputkia koskevan tutkimuksensa kolmeen erilliseen menettelyyn eli menettelyyn asiassa COMP/E-1/38.069 (kupariset vesi- ja viemäriputket), asiassa COMP/F-1/38.121 (putken liittimet) ja asiassa COMP/E-1/38.240 (teollisuusputket) (riidanalaisen päätöksen 120 perustelukappale).

6 Komissio teki 24. ja 25.4.2001 lisää yllätystarkastuksia Delta plc:n, joka on kansainvälisen teknisen alan konsernin johdossa oleva yhtiö ja jonka ”insinööritaidon” jaostoon kuuluu useita putken liittimien valmistajia, tiloissa. Nämä tarkastukset koskivat yksinomaan putken liittimiä (riidanalaisen päätöksen 121 perustelukappale).

7 Komissio esitti helmi–maaliskuusta 2002 lähtien asianomaisille osapuolille useita tietojensaantipyyntöjä asetuksen N:o 17 11 artiklan ja sittemmin [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 18 artiklan mukaisesti (riidanalaisen päätöksen 122 perustelukappale).

8 IMI plc esitti syyskuussa 2003 pyynnön vuoden 1996 yhteistyötiedonannon soveltamisesta siihen. Tätä pyyntöä seurasivat Delta-konsernin pyyntö (maaliskuu 2004) ja FRA.BO SpA:n pyyntö (heinäkuu 2004). Viimeisen pyynnön esitti toukokuussa 2005 Advanced Fluid Connections plc (riidanalaisen päätöksen 115–118 perustelukappale).

9 Komissio aloitti 22.9.2005 kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn asiassa COMP/F-1/38.121 (putken liittimet) ja antoi väitetiedoksiannon, joka toimitettiin muun muassa kantajalle (riidanalaisen päätöksen 123 ja 124 perustelukappale).

10 Komissio teki 20.9.2006 riidanalaisen päätöksen.

11 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa komissio totesi, että kantaja oli rikkonut EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan määräyksiä 31.1.1991–1.4.2004.

12 Komissio määräsi rikkomisen vuoksi Legris Industriesille riidanalaisen päätöksen 2 artiklan g alakohdassa 46,8 miljoonan euron sakon, josta kantajan katsottiin olevan velvollinen maksamaan yhteisvastuullisesti 18,56 miljoonaa euroa.

13 Kullekin yritykselle määrätyn sakon määrän vahvistamiseksi komissio sovelsi riidanalaisessa päätöksessä menetelmää, joka määritellään asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä vuoden 1998 suuntaviivat).

14 Sakon perusmäärän laskentapohjan vahvistamisesta rikkomisen vakavuuden mukaan on ensinnäkin todettava, että komissio luokitteli rikkomisen erittäin vakavaksi sen luonteen ja maantieteellisen vaikutusalan vuoksi (riidanalaisen päätöksen 755 perustelukappale).

15 Koska komissio katsoi asianomaisten yritysten olevan olivat huomattavan erilaisia, se kohteli niitä eri tavalla ja tukeutui tässä niiden markkinaosuuksien mukaan määriteltyyn suhteelliseen merkitykseen asianomaisilla markkinoilla. Tällä perusteella se jakoi kyseiset yritykset kuuteen luokkaan (riidanalaisen päätöksen 758 perustelukappale).

16 Kantaja luokiteltiin neljänteen luokkaan, jolle vahvistettiin sakon perusmäärän laskentapohjaksi 14,25 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 765 perustelukappale).

17 Kantajan rikkomiseen osallistumisen keston (13 vuotta ja kaksi kuukautta) vuoksi komissio korotti seuraavaksi sakon määrää 130 prosentilla (riidanalaisen päätöksen 775 perustelukappale), minkä seurauksena sakon perusmääräksi vahvistettiin 32,7 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 777 perustelukappale).

18 Seuraavaksi sitä, että rikkomiseen osallistumista jatkettiin komission tekemien tarkastusten jälkeen, pidettiin raskauttavana seikkana, jonka perusteella kantajalle määrätyn sakon perusmäärää voitiin korottaa 60 prosentilla (riidanalaisen päätöksen 785 perustelukappale).

19 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn määrättäviä sakkoja koskevan 10 prosentin enimmäismäärän mukaisesti komissio alensi kantajalle määrättävän sakon määrää 18,56 miljoonaan euroon.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

20 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 14.12.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

21 Unionin yleinen tuomioistuin (kahdeksas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja kehotti työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena kantajaa ja komissiota vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin, joihin nämä vastasivat 19.11.2009 ja 26.11.2009.

22 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 4.2.2010 pidetyssä istunnossa.

23 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin komissio on katsonut kantajan rikkoneen kilpailusääntöjä muina ajanjaksoina kuin joulukuun 1997 ja maaliskuun 2001 välisenä ajanjaksona

– muuttaa riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklaa siten, että se alentaa kantajalle määrätyn sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

24 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

25 Kantaja ilmoitti istunnossa unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen vastatessaan, ettei se kiistänyt osallistuneensa kartelliin vuosien 1995 ja 1997 välisenä ajanjaksona.

Oikeudellinen arviointi

26 Kantaja esittää kahdenlaisia kanneperusteita: yhtäältä kanneperusteita, jotka koskevat kantajan rikkomiseen osallistumisen kestoa, ja toisaalta kanneperusteita, jotka koskevat sakon määrän laskentaa.

Kantajan rikkomiseen osallistumisen kesto

Asianosaisten lausumat

27 Kantaja kiistää osallistuneensa kartelliin komission maaliskuussa 2001 paikan päällä tekemien tutkimusten jälkeisenä ajanjaksona. Kantaja väittää myös, että väitetty rikkominen on keskeytynyt syyskuun 1992 ja joulukuun 1994 väliseksi ajanjaksoksi (eli 27 kuukaudeksi) ja että joulukuuta 1994 edeltävät teot ovat näin ollen vanhentuneet.

– Maaliskuun 2001 jälkeinen ajanjakso

28 Viitattuaan todistustaakkaa ja näyttökynnystä koskevaan oikeuskäytäntöön kantaja väittää, että komissio on tehnyt ristiriitaisen päätelmän siltä osin kuin kyse on väitetystä rikkomisen jatkamisesta sen jälkeen, kun tiettyjen kilpailijoiden tiloissa oli tehty tarkastuksia maaliskuussa 2001. Kantaja viittaa tässä yhteydessä riidanalaisen päätöksen 590 perustelukappaleeseen, jossa komissio on todennut, että kartellin toiminnassa on ollut maaliskuun 2001 jälkeen (ja ainakin kesäkuuhun 2003 saakka) ”vaihe, joka on ollut vähemmän intensiivinen ja jossa yhteydenpito on ollut vähäistä”, mutta samalla se on katsonut riidanalaisen päätöksen 600 perustelukappaleessa, että ”osapuolten ei ole tarvinnut ottaa käyttöön uutta järjestelmää tai uutta yhteistoiminnan muotoa” huhtikuuhun 2004 asti, vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei ole huhtikuusta 2001 alkaen lainkaan viitattu European Fittings Manufacturers Associationiin (Euroopan putken liittimien valmistajien yhdistys, jäljempänä EFMA), joka on ”keskipiste”, jonka ympärille komission kyseenalaistamat kilpailua rajoittavat menettelytavat on organisoitu.

29 Kantajan mukaan kyseisten kilpailijoiden välinen yhteydenpito on ollut tuona ajanjaksona kahdenkeskistä lukuun ottamatta yhteyksiä, joita oli solmittu Fédération française des négociants en appareils sanitaires, chauffage, climatisation et canalisationsin (ranskalainen saniteettilaitteiden, lämmityslaitteiden, ilmastointilaitteiden ja putkistojen tukkukauppiaiden liitto, jäljempänä FNAS) logistiikkatoimikunnan kokouksissa, jotka olivat täysin laillisia ja satunnaisia tapahtumia ja joissa käsiteltiin sellaisia maantieteellisiä alueita, joilla ei ole yhteyttä alueeseen, johon aikaisemmalla ajanjaksolla kyseessä olleet yleiseurooppalaiset järjestelyt olisivat liittyneet. Lisäksi tätä yhteydenpitoa on ollut sellaisten henkilöiden välillä, joista ei ollut kyse aikaisemmalla ajanjaksolla, ja ennen kaikkea yhteydenpidon olemassaolo on perustunut pelkästään väitettyihin todisteisiin, jotka FRA.BO on toimittanut, ja niiden kokousten virallisiin pöytäkirjoihin, jotka FNAS on järjestänyt ja joiden puheenjohtajana se on toiminut.

30 Komissio on erottanut riidanalaisessa päätöksessä toisistaan kolmenlaiset teot eli kahdenkeskisen yhteydenpidon FRA.BO:n kanssa, Essenissä (Saksa) pidetyillä messuilla tapahtuneen välikohtauksen ja FNAS:n logistiikkatoimikunnan kokoukset, eikä näiden välillä ole kantajan mukaan jatkuvuussuhdetta.

31 Kahdenkeskisestä yhteydenpidosta FRA.BO:n kanssa kantaja toteaa aluksi, että FRA.BO:n esittämään lievempää seuraamusta koskevaan pyyntöön sisältyvät väitteet ovat perusteettomia. Ne ovat epätarkkoja, ja tosiasiallinen tilanne, sellaisena kuin kantaja on sen esittänyt ja sellaisena kuin se on esitetty 20.2.2006 ja 15.3.2006 päivättyjen kantajan väitetiedoksiantoon antaman vastauksen ja kantajan huomautusten yhteydessä toimitetuissa asiakirjoissa, ei tue näitä väitteitä ja/tai ne eivät ole uskottavia tähän tilanteeseen nähden.

32 Seuraavaksi kantaja väittää ensinnäkin, että kyseinen kahdenkeskinen yhteydenpito on hyväksyttävää teollisista ja liiketoiminnallisista syistä. Tässä yhteydessä kantaja viittaa ristikkäisiin toimituksiin, jotka oikeuttivat tällaisen yhteydenpidon, ja niihin liittyviin vuosien 2001 ja 2005 välistä ajanjaksoa koskeviin täsmällisiin numerotietoihin, jotka kantaja on maininnut väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa.

33 Toiseksi FRA.BO:n kanssa on oltu yhteydessä myös mahdollisen teollisen yhteistyön vuoksi, koska FRA.BO on halunnut myydä osan kuparisten putken liittimien ja Lyonin alueella (Ranska) sijaitsevan Meteor-tehtaansa kaasusäiliöiden ylituotannosta, mistä on aiheutunut useita puhelinkeskusteluja ja useaan otteeseen käytyä suoraa yhteydenpitoa.

34 Kolmanneksi yhteydessä on myös oltu toistuvasti sen FRA.BO:n toiveen vuoksi, että eurooppalaisille markkinoille tuotaisiin uudenlaisia putken liittimiä eli ”yhdistettyjä vesi–kaasu-liittimiä”. Vaikka tämä uudenlainen putken liitin on jo hyväksytty Italiassa, Euroopan standardointikomitea (CEN) on kieltäytynyt hyväksymästä turvallisuussyistä tämän putken liittimen hyväksymisen laajentamista koskemaan ”koko Eurooppaa”. Tästä syystä FRA.BO on ottanut yhteyttä kilpailijoihinsa saadakseen aikaan yhteisen asiakirjan tällaisen putken liittimen tueksi ja lobatakseen sitä Brysselissä (Belgia). Se ei ole onnistunut toimenpiteessään, mutta siitä huolimatta toimenpide on johtanut yhteydenpitoon. P:n (FRA.BO) ja Le:n (kantajan henkilöstöön kuuluva henkilö) välillä 4. ja 5.6.2003 käytyä yhteydenpitoa on tarkasteltava tästä näkökulmasta.

35 Lopuksi FRA.BO:n väitteitä, sellaisina kuin komissio on ne toistanut, ei ole näytetty toteen. Tässä yhteydessä kantaja riitauttaa ensinnäkin FRA.BO:n väitteen siitä, että kantaja olisi ilmoittanut etukäteen Le:n ja P:n välillä 5.2.2004 käydyssä puhelinkeskustelussa vuoden 2004 hintoja koskevista päätöksistään Ranskan ja Espanjan sekä sen kreikkalaisen tytäryhtiön osalta. Kantaja korostaa, että sen kreikkalainen tytäryhtiö teki hinnankorotuksiaan koskevan ilmoituksen 12.1.2004 ja että se oli siten jo julkinen kyseisen puhelinkeskustelun aikana. Ranskassa kupariston putken liittimien hinnankorotus on ollut vuonna 2004 14 prosenttia eikä 8 prosenttia, kuten FRA.BO väittää. Lisäksi vastoin FRA.BO:n väitettä, jonka mukaan kantaja oli ilmoittanut, ettei se aikonut tehdä hinnankorotuksia Espanjan osalta, kantaja oli tehnyt 2,5 prosentin suuruisen hinnankorotuksen vuonna 2004.

36 Toiseksi kantaja toteaa, että komissio on hyväksynyt riidanalaisen päätöksen 514 perustelukappaleessa kaikkein epämääräisimmät osat FRA.BO:n lausumista mainitsemalla ”teollisilla messuilla ja lentokentillä pidetyt kokoukset”. Kantaja kritisoi sitä, ettei FRA.BO ole esittänyt minkäänlaista täsmällistä esimerkkiä kilpailua rajoittavasta tietojenvaihdosta. Ainoa FRA.BO:n edustajien ja kantajan välinen tapaaminen on ollut Padovassa (Italia) huhtikuussa 2003 pidetyillä messuilla, joiden aikana Italian markkinoiden tilanne oli mainittu ainoastaan yleisesti. Kantaja katsoo, että koska FRA.BO:n lausumille ei löydy tukea ja koska ne ovat erittäin epämääräisiä, komissio ei voi tunnustaa niitä kantajan vastaisiksi todisteiksi eikä käyttää niitä kantajan vastaisina todisteina.

37 Essenin messuista kantaja toteaa, että komissio on vedonnut satunnaisena tapaamisena myös kyseisillä messuilla 18.3.2004 käytyyn K:n (kantajan henkilöstöön kuuluva henkilö) ja H:n (IBP Ltd) väliseen yhteydenpitoon näyttääkseen toteen sen, että rikkominen on jatkunut vuoden 2001 jälkeen, ja näyttääkseen toteen rikkomisen maantieteellisen vaikutusalan. Kantaja toteaa, että kyseessä oli tapaaminen, joka ei ollut luonteeltaan kilpailua rajoittava ja jota ei voitu yhdistää maaliskuuta 2001 edeltäneisiin

tapahtumiin, ja että kantaja oli tapaamisen aikaan täysin tietoinen kilpailuoikeuteen liittyvistä velvollisuuksistaan.

38 Kantaja muistuttaa, että K oli IBP:n lausunnon mukaan pyytänyt H:ta antamaan hänelle tietoja IBP:n hinnoittelupolitiikan kehityksestä Saksassa. Kantajan mukaan keskustelu käytiin todellisuudessa sellaisen kilpailijoiden tarkkailun yhteydessä, johon kantaja oli yhtynyt, koska se oli kuullut asiakkaidensa keskustelevan tulevasta IBP:n hintojenkorotuksesta. Kantaja lisää, että H on vastannut K:n esittämään kysymykseen vain hyvin epämääräisesti eikä ole ilmoittanut minkäänlaista hinnankorotuksen prosenttimäärää eikä ilmoituksensa ajankohtaa, joka oli kuitenkin hyvin lähellä. Tässä yhteydessä kantaja selittää, että IBP:n uusi hintaluettelo on julkaistu vain hieman yli kymmenen päivää kyseisen keskustelun jälkeen. Lisäksi H ja K eivät ole vaihtaneet tietoja kahdenkeskisesti. IBP:n lausunnossa ei ole minkäänlaisia viitteitä siitä, että K olisi antanut joitakin tietoja H:lle.

39 Kantaja korostaa, että tapaamisessa Essenin messuilla oli kyse kahdenkeskisestä ja satunnaisesta yhteydenpidosta, joka ei ollut luonteeltaan kilpailua rajoittavaa. Kun otetaan huomioon se, että muutaman kerran käyty yhteydenpito tilanteessa, jossa on yleisesti kilpailua, ei riitä osoittamaan oikeudellisesti riittävällä tavalla kartellin voimassaolon jatkumista, komission olisi pitänyt poistaa satunnainen Essenin tapaaminen asiakirja-aineistostaan. Kantajan mukaan ei ole missään tapauksessa minkäänlaisia viitteitä siitä, että kantaja ja IBP olisivat halunneet yhdenmukaistaa markkinakäyttäytymisensä, eikä siitä, että olisi ollut olemassa yhteinen tahto siitä, että saksalaisilla markkinoilla omaksuttaisiin tietynlainen käyttäytyminen maaliskuussa 2004. Kantajan mukaan yrityksen lievempää seuraamusta koskevan pyynnön yhteydessä esittämät lausunnot ovat todisteita, joilla on heikko todistusarvo, ja lisäksi se toteaa, ettei mikään muu komission asiakirja-aineistoon sisältyvä asiakirja millään tavalla osoita, että kilpailusääntöjä olisi rikottu saksalaisilla markkinoilla maaliskuussa 2004.

40 Kantaja huomauttaa myös, että IBP:n lausunnossa mainittu keskustelu ei liity suoraan komission toteamaan kartelliin. Kantaja katsoo, ettei sen jälkeen, kun komissio on

tehnyt tutkimuksia paikan päällä maaliskuussa 2001, ole käyty minkäänlaista kilpailua rajoittavaa tietojenvaihtoa. Näin ollen olisi keinotekoista katsoa, että ”[riidanalaisen p]äätöksen ytimen ja messujen käytävillä tapahtuneen lyhyen tapaamisen välillä on yhteys”. Tämä tapaaminen ei myöskään liity millään tavalla EFMA:han eikä koske millään tavalla Euroopassa käytettyä hintarakennetta, ja se on tapahtunut kahden sellaisen henkilön välillä, joiden ei ole väitetty osallistuneen aikaisempiin riidanalaisiin menettelytapoihin. Lisäksi tapaaminen on tapahtunut korkeintaan kolme vuoden päästä siitä, kun nämä menettelytavat on lopetettu komission tekemien tutkimusten jälkeen. Kantaja toteaa, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen väittäessään, että tällä täysin vähäpätöisellä tapahtumalla olisi näytetty toteen aikaisemman rikkomisen jatkuminen.

41 Samoin kantaja toteaa, että sen toimitusjohtaja B on lähettänyt FNAS:lle 16.3.2004 kirjeen ottaakseen etäisyyttä 20.1.2004 pidetyssä kokouksessa ja FNAS:n logistiikkatoimikunnan 16.2.2004 pitämässä puhelinkonferenssissa käytettyyn ”epäasianmukaiseen kieleen”. Tästä etäisyyden ottamisesta ilmenee, että kantajalla ei ollut aikomustakaan osallistua kilpailua rajoittavaan tietojenvaihtoon.

42 FNAS:n logistiikkatoimikunnan osalta kantaja moittii komissiota siitä, että se on tehnyt oikeudellisia virheitä, tosiseikkoja koskevia virheitä ja arviointivirheitä katsoessaan, että riidanalaisen päätöksen 522–526 perustelukappaleessa mainituilla FNAS:n logistiikkatoimikunnan kokouksilla oli kilpailua rajoittava tarkoitus, joka mahdollisti sen, että aikaisemmat tapahtumat voitiin yhdistää komission paikan päällä maaliskuussa 2001 tekemiä tarkastuksia edeltäviin tapahtumiin. Tässä yhteydessä kantaja huomauttaa, että kokouksissa käsitellyt aiheet olivat hyvin etäisiä siihen väitettyyn ”yleiseurooppalaiseen kartelliin” nähden, joka oli järjestetty EFMA:n kokouksissa, jotka ovat riidanalaisen päätöksen ydin. Toissijaisesti kantaja huomauttaa, että riidanalaisen päätöksen perustelut ovat ristiriitaiset siltä osin kuin komissio on katsonut riidanalaisessa päätöksessä, etteivät FNAS ja sen jäsenet (tukkuliikkeet), joista jotkin olivat logistiikkatoimikunnan jäseniä, ole vastuussa, mutta on katsonut kantajan olevan vastuussa. Kantaja täsmentää, että FNAS järjesti kokoukset ja valmisteli niiden pöytäkirjat. Se, että FNAS:n ei ole katsottu rikkoneen kilpailusääntöjä

väitetyn kartellin osapuolten neuvottelupaikkana, osoittaa kantajan mukaan sen, ettei ole olemassa minkäänlaista riittävää todistetta siitä, että väitetty rikkominen olisi tapahtunut.

43 Selostettuaan FNAS:n tavoitteen ja organisaation kantaja täsmentää aluksi, että – toisin kuin maaliskuussa 2001 tehtyjä tutkimuksia edeltävät tapahtumat – FNAS:n logistiikkatoimikunnan kokoukset on pidetty täysin avoimesti, mikä ei vastaa sitä komission riidanalaisen päätöksen 548 perustelukappaleessa esittämää toteamusta, jonka mukaan on tavanomaista, että nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiseen kartelliin liittyvät toimenpiteet toteutetaan vaivihkaa, että kokoukset pidetään salassa ja että niihin liittyvien asiakirjojen määrä pidetään mahdollisimman vähäisenä.

44 Seuraavaksi kantaja kiistää komission väitteen siitä, että FNAS:n logistiikkatoimikunnan kokoukset olisivat maantieteelliseltä vaikutusalaltaan Euroopan laajuisia. Missään näiden kokousten pöytäkirjoissa ei ole mainittu, että kokouksilla olisi voinut olla muu tarkoitus kuin tutkia kysymystä kuparisten putken liittimien pakkaamisesta Ranskassa. Kantaja katsoo, että vaikka Ranskan tilannetta on verrattu muiden valtioiden tilanteisiin, niin on tehty pelkästään esimerkinomaisesti eikä sitä varten, että putken liittimien pakkauksia muutettaisiin näissä muissa valtioissa.

45 Kyseessä olevista kokouksista kantaja täsmentää, että 25.6.2003 päivätystä FNAS:n logistiikkatoimikunnan ensimmäisen kokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että sekä tukkuliikkeet että valmistajat ovat ilmaisseet huolensa markkinoiden laskusuuntauksesta ja että tukkuliikkeet ovat pyytäneet valmistajia mukauttamaan pakkauksiaan, jotta voitaisiin kilpailla paremmin muiden jakeluverkkojen, kuten postimyynnin, kanssa. Valmistajat ovat reagoineet tähän huolestumalla niiden tuotantokustannusten vaikutuksesta, joita tällaisen uudenlaisen pakkauksen käyttöön ottamisesta aiheutuu. Tätä koskevat keskustelut eivät ole missään tapauksessa merkinneet kilpailun rajoittamista.

46 Sama pätee toiseen kokoukseen, joka on pidetty 15.10.2003.

47 Kokouksen, joka on pidetty 3.11.2003, aiheena ovat olleet pääasiassa tukkuliikkeiden ja ranskalaisten valmistajien väliset neuvottelut niitä tuotteita koskevasta luettelosta, joiden pakkauksia on muutettava. Vastoin Oystertec plc:n väitteitä, jotka komissio on toistanut, kyse ei ole ollut kantajan mukaan missään tapauksessa siitä, että valmistajat olisivat sopineet minkäänlaisesta kuparisten putken liittimien hintojen yhteisestä vahvistamisesta Euroopan unionin alueella.

48 Kantaja korostaa 20.1.2004 pidetyn kokouksen ja 16.2.2004 pidetyn puhelinkonferenssin osalta ankaraa reaktiotaan La:n (kantajan edustaja FNAS:n logistiikkatoimikunnassa) kahteen ”ohi suun puhumiseen”, joista ensimmäinen tapahtui 20.1.2004 pidetyssä kokouksessa La:n mainitessa ”13 prosentin lisäkustannukset (alun perin ennakoitujen 10 prosentin sijaan)” ja toinen, joka on mainittu 16.2.2004 pidetyn puhelinkonferenssin pöytäkirjassa, koskee viittausta siihen, että tavarantoimittajat korottavat hintojaan viidellä prosentilla huhtikuussa 2004. Kantaja on ottanut etäisyyttä tämänkaltaiseen tietojenvaihtoon ensinnäkin 3.3.2004 FNAS:n puheenjohtajan kanssa pidetyssä tapaamisessa ja sen jälkeen FNAS:lle osoitetulla kirjeellä. Kantajan mukaan kyseinen kirje on merkinnyt oikeuskäytännön mukaisesti julkista irtisanoutumista. Lisäksi kirjeen sanamuoto ei ole epämääräinen, toisin kuin komissio väittää, ja se on lähetetty nopeasti kaikille FNAS:n jäsenille.

49 Kantaja kyseenalaistaa vastauskirjelmässään tietyt komission puolustuksensa yhteydessä valmistamassa kronologisessa taulukossa mainitut päivämäärät, jotka eivät kantajan mukaan koske sitä itseään ja jotka pitäisi näin ollen jättää ottamatta huomioon.

– Vuosien 1992 ja 1994 välinen ajanjakso

50 Kantajan mukaan ajanjaksolta, joka käsittää vähintään 10.9.1992 ja 13.12.1994 välisen ajan eli 27 kuukautta, ei ole olemassa minkäänlaisia todisteita kantajaa koskevista kilpailua rajoittavista toimista. Näin ollen tämän 27 kuukauden pituisen keskeytymisen oikeudellisena seurauksena on vanhentuminen.

51 Riidanalaisen päätöksen 218 perustelukappaleessa mainitusta faksista, joka on lähetetty 14.6.1993 ja joka koskee kantajan hintaluetteloa 1.7.1993 alkaneelta ajanjaksolta, kantaja toteaa, ettei minkään seikan perusteella voida päätellä, että luettelo olisi saatu IMI:ltä ennen sen toimittamista kantajan asiakkaille. Ensinnäkin hintaluettelo oli jo painettu ennen kyseistä päivää ja toiseksi se oli myös toimitettu asiakkaille ennen sen ottamista käyttöön.

52 Kantaja huomauttaa myös, että kyseisenä ajanjaksona on pidetty neljä EFMA:n kokousta ilman, että komissio on väittänyt, että virallisten kokousten yhteydessä olisi pidetty kilpailua rajoittavia kokouksia tai niin sanottuja ”Super EFMA” -kokouksia.

53 Lisäksi kantajan mielestä riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että kantaja on toiminut kyseessä olevana ajanjaksona markkinoilla itsenäisenä kilpailijana eikä se ole millään tavalla noudattanut minkäänlaisen kilpailijoiden kanssa harjoitetun yhteistoiminnan yhteydessä tehtyjä päätelmiä. Kantaja viittaa asiassa T-56/02, Bayerische Hypo- und Vereinsbank vastaan komissio, 14.10.2004 annetun tuomion (Kok., s. II-3495) 71–77 kohtaan ja toteaa, että kyseisessä asiassa tehtyä päätelmää voidaan soveltaa nyt käsiteltävään asiaan kyseessä olevan ajanjakson osalta. Kantaja vetoaa tämän väitteen tueksi siihen, että komission riidanalaisen päätöksen 217 perustelukappaleessa mainitsema Mueller Industriesin 12.5.1992 Viega GmbH & Co. KG:lle lähettämä faksi, 221 perustelukappaleessa mainittu P:n (IMI Italia) huomautus ja 229

perustelukappaleessa mainittu IMI:n kreikkalaisen jakelijan 6.9.1994 lähettämä faksi osoittavat kantajan käyttäytyneen kilpailusääntöjen mukaisesti ja itsenäisesti.

54 Koska kantajan ei voida katsoa käyttäytyneen ajanjaksolla 10.9.1992–13.12.1994 kilpailusääntöjen vastaisesti, kantaja arvostelee komissiota siitä, ettei se ole noudattanut rikkomisen keskeytymiseen ja vanhentumiseen sovellettavia sääntöjä. Tässä yhteydessä kantaja muistuttaa oikeuskäytännöstä, jonka mukaan komission on esitettävä ”näyttöä, joka liittyy ajallisesti riittävän lähellä toisiaan oleviin tosiseikkoihin” sen osoittamiseksi, että väitettyä rikkomista on jatkettu. Kahden kokouksen, joihin kantaja on osallistunut ja joiden välillä on ollut 27 kuukauden pituinen ajanjakso, ei voida katsoa olevan ”ajallisesti riittävän lähellä toisiaan” asiassa T-43/92, Dunlop Slazenger vastaan komissio, 7.7.1994 annetussa tuomiossa (Kok., s. II-441) tarkoitetulla tavalla. Koska väitetty rikkominen on keskeytynyt, komission olisi pitänyt vähintäänkin todeta, että ensimmäisen ajanjakson päättymisen 10.9.1992 ja komission vuonna 2001 Mueller Industriesin 9.1.2001 esittämän lievempää seuraamusta koskevan ensimmäisen pyynnön jälkeen tekemän tutkimuksen alkamisen välillä oli kulunut yli viisi vuotta.

55 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

56 Aluksi unionin yleinen tuomioistuin muistuttaa, että kun kyse on EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen selvittämisestä, komission on esitettävä täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella voidaan vakuuttua siitä, että väitetty rikkominen on tapahtunut (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 29/83 ja 30/83, CRAM ja Rheinzink v. komissio, tuomio 28.3.1984, Kok., s. 1679, 20 kohta). Tilanteessa, jossa esiintyy

epätietoisuutta, asia on ratkaistava sen yrityksen hyväksi, jolle rikkomisen toteamista koskeva päätös on osoitettu. Erityisesti käsitellessään sakkopäätöksen kumoamista koskevaa kannetta unionin tuomioistuimet eivät näin ollen voi todeta, että komissio on näyttänyt rikkomisen toteen oikeudellisesti riittävällä tavalla, jos niillä on tämän seikan osalta yhä epäilyksiä (asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 215 kohta).

57 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä todetaan myös, ettei kaikkien komission esittämien todisteiden tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että komission esittämät aihetodisteet kokonaisvaltaisesti tarkasteltuina täyttävät nämä edellytykset (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 180 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Lisäksi on tavanomaista, että kilpailunvastaisiin sopimuksiin liittyvät toimenpiteet toteutetaan vaivihkaa, että kokoukset pidetään salassa ja että niihin liittyvien asiakirjojen määrä pidetään mahdollisimman vähäisenä. Tästä seuraa, että vaikka komissio löytää asiakirjoja, jotka osoittavat nimenomaisesti talouden toimijoiden välisen lainvastaisen yhteydenpidon, nämä asiakirjat – esimerkiksi kokousten pöytäkirjat – ovat normaalisti vain hajanaisia ja niitä on vähän, joten usein on välttämätöntä muodostaa kuva tietyistä yksityiskohdista päättelemällä. Useimmissa tapauksissa kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on näin ollen pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja seikoista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 55–57 kohta ja yhdistetyt asiat C-403/04 P ja C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-729, 51 kohta).

59 Tässä yhteydessä on huomautettava, että sakkojen lieventämistä koskevan politiikan yhteydessä annetuilla lausunnoilla on tärkeä merkitys. Näiden yritysten nimissä

annettujen lausuntojen todistusarvo on merkittävä, koska ne merkitsevät huomattavia oikeudellisia ja taloudellisia riskejä (ks. vastaavasti edellä 57 kohdassa mainittu asia JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 205 ja 211 kohta sekä edellä 58 kohdassa mainittu asia Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomion 103 kohta). Kartelliin osalliseksi epäillyn yrityksen lausuntoa, jonka totuudenmukaisuuden on riitauttanut useampi muu kartelliin osalliseksi epäilty yritys, ei kuitenkaan voida pitää riittävänä näyttönä jälkimmäisten toteuttamasta rikkomisesta, jos sen tukena ei ole muita todisteita (ks. edellä 57 kohdassa mainittu asia JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 219 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Komission on myös näytettävä toteen rikkomisen kesto, koska se on yksi EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun rikkomisen käsitteen osatekijä. Tässä yhteydessä sovelletaan edellä mainittuja periaatteita (ks. vastaavasti asia C-105/04 P, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, tuomio 21.9.2006, Kok., s. I-8725, 94–96 kohta). Lisäksi oikeuskäytännössä edellytetään, että jos ei ole olemassa näyttöä, jolla rikkomisen kesto voidaan osoittaa suoraan, komission on tukeuduttava ainakin näyttöön, joka liittyy ajallisesti riittävän läheisesti toisiaan oleviin tosiseikkoihin, joiden perusteella voidaan kohtuudella päätellä, että rikkominen on jatkunut keskeytyksettä tiettyjen kahden ajankohdan välillä (ks. asia T-120/04, Peróxidos Orgánicos v. komissio, tuomio 16.11.2006, Kok., s. II-4441, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– Maaliskuun 2001 jälkeinen ajanjakso

61 On syytä huomata, että kantaja ei kiistä osallistuneensa kartelliin ennen komission maaliskuussa 2001 tekemiä tarkastuksia.

62 Lisäksi on todettava, ettei kantaja ole sinänsä kiistänyt tapahtumia, joista komissio moittii sitä, eli osallistumista FNAS:n kokouksiin, FRA.BO:n ja kantajan välistä yhteydenpitoa sekä Essenin messuilla käytyä yhteydenpitoa. Sen sijaan kantaja kiistää sen, että nämä tapahtumat olisivat luonteeltaan kilpailua rajoittavia, ja sen, että ne kuuluisivat maaliskuuta 2001 edeltävältä ajalta todettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun rikkomiseen.

63 Lopuksi on huomautettava, että kantaja kyseenalaistaa FRA.BO:n lausumien luotettavuuden.

64 Näin ollen on määriteltävä se, onko komission maaliskuussa 2001 tekemien tutkimusten jälkeen todettu käyttäytyminen katsottava kilpailua rajoittavaksi yhteydenpidoksi ja voidaanko tämän käyttäytymisen perusteella päätyä siihen, että samaa rikkomista on jatkettu.

65 Ensinnäkin kahdenkeskisestä yhteydenpidosta on todettava, että FRA.BO:n lievempää seuraamusta koskevan pyyntönsä yhteydessä antamasta lausunnosta ja joistakin asiakirjatodisteista, jotka FRA.BO on toimittanut hallinnollisen menettelyn kuluessa, ilmenee, että kilpailijoiden välinen arkaluonteisten tietojen vaihto on jatkunut komission tekemien tutkimusten jälkeen.

66 Todisteet, joihin kantajaa vastaan on vedottu, muodostuvat FRA.BO:n puhelutiedoista ja joistakin P:n (FRA.BO) muistioon sisältyvistä käsin kirjoitetuista muistiinpanoista.

67 Kantajan väitteissä, joiden mukaan kyse oli laillisesta yhteydenpidosta, joka koski erityisesti ristikkäisiä toimituksia, suunniteltua teollista yhteistyötä ja tietynlaisen putken liittimen hyväksymistä koskevaa FRA.BO:n toivomaa yhteistä strategiaa CEN:ää kohtaan, ei ole kyseenalaistettu sitä, että arkaluonteisia tietoja on vaihdettu

ja hintoja on sovitettu yhteen ja korotettu. Lisäksi mikään todiste, kuten kyseessä olevaa ajanjaksoa koskevat laskut tai tilauslomakkeet, ei tue kyseisiä väitteitä. Kun jätetään ottamatta huomioon se, että kantaja on esittänyt joitakin ristikkäisiä toimituksia koskevia laskuja ensimmäisen kerran vastauskirjelmän yhteydessä eli liian myöhään, on todettava, että nämä asiakirjat koskevat ainoastaan vuoden 2004 jälkeistä ajanjaksoa.

68 Lisäksi on huomautettava, että komissio ei ole tukeutunut yksinomaan FRA.BO:n lausumiin. P:n (FRA.BO) käsin kirjoitetuista muistiinpanoista nimittäin ilmenee, että kantaja ja FRA.BO ovat 5.6.2003 keskustelleet IBP:n Ranskassa soveltamista hinnoista, jotka eivät liittyneet uudenlaisen putken liittimen hyväksymiseen. Samoin 5.2.2004 käytyä puhelinkeskustelua koskevista P:n muistioon sisältyvistä käsin kirjoitetuista muistiinpanoista ilmenee, että keskusteluissa on käsitelty Ranskassa ja Saksassa tehtäviä hinnankorotuksia koskevia ennusteita. Lisäksi se, että todelliset hinnankorotukset ovat voineet olla toisenlaisia kuin P:n muistiossa mainitut hinnankorotukset, ei aseta – toisin kuin kantaja väittää – millään tavoin kyseenalaiseksi sitä, että nämä kaksi yritystä ovat vaihtaneet tietoja hinnoistaan.

69 Toiseksi on todettava H:n (IBP) ja kantajan edustajan välisestä tapaamisesta 18.3.2004 Essenin messuilla, että H:n lausunnosta ilmenee, että hän on vastannut hintoja koskevaan kysymykseen ja että IBP oli aikonut korottaa hintoja maaliskuun 2004 lopussa. Koska kantaja ei ole näyttänyt toteen sitä, että tämä tieto oli jo julkinen, ja sitä, että tätä hinnankorotusta koskeva IBP:n virallinen kirje oli lähetetty ennen 30.3.2004, on todettava, että kyse oli yhteydenpidosta, joka liittyi hinnoittelupolitiikkaan Saksan markkinoilla, riippumatta siitä, oliko yhteydenpito yksittäistä vai ei.

70 Lisäksi väitteellä, jonka mukaan tämä tietojenvaihto ei ollut luonteeltaan kilpailua rajoittavaa vastavuoroisuuden puuttumiseen vuoksi tai siksi, että kantaja oli jo itse päättänyt korottaa hintoja, ei ole merkitystä. Oikeuskäytännössä ei edellytetä, että tietojenvaihdon on oltava vastavuoroista ollakseen itsenäistä toimintaa markkinoilla koskevan periaatteen vastaista. Tässä yhteydessä oikeuskäytännöstä ilmenee, että arkaluonteisten tietojen paljastaminen poistaa kilpailijan tulevaa käyttäytymistä koskevan epävarmuuden ja vaikuttaa siten suoraan tai välillisesti tietojen saajan strategiaan (ks. vastaavasti asia C-238/05, Asnef-Equifax ja Administración del Estado, tuomio 23.11.2006, Kok., s. I-11125, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Kolmanneksi on todettava kantajan osallistumisesta FNAS:n kokouksiin, että etenkin näiden pöytäkirjoista ilmenee, että FNAS:n logistiikkatoimikunnan kokouksissa on keskusteltu hintoja koskevista kysymyksistä, kuten myyntikatteesta ja putken liittimien hinnankorotuksista.

72 Tässä yhteydessä on todettava, että 25.6.2003 päivätyssä pöytäkirjassa viitataan kilpailijoiden päätökseen, jonka mukaan ”päämäärä, jota tavoitellaan, on vähintäänkin sen varmistaminen, että hinnat vakautuvat”. Pöytäkirjasta, joka on päivätty 15.10.2003, ilmenee, että Aquatis France SAS, IBP ja kantaja ovat toimittaneet muille valmistajille tietoja myyntiensä jakautumisesta tiettyjen tuoteryhmien välillä sekä katteistaan. Kokouksessa, joka on pidetty 3.11.2003, on vaihdettu tietoja tulevista hinnankorotuksista. Samoin 20.1.2004 päivätystä pöytäkirjasta ilmenee, että muutamien mielipiteiden vaihtamisen jälkeen La. on ehdottanut, että ”valmistajat ilmoittavat asiakkailleen materiaalikustannusten kasvuun liittyvästä mahdollisesta kuuden prosentin hinnankorotuksesta, jotta voidaan testata markkinoiden reaktiota ja samanaikaisesti kasvattaa pakkausten kustannuksia”. Pöytäkirjan mukaan ”[t]ämän materiaalikustannusten kasvun o[li] katettava koko tuotevalikoima” ja ”uusien pakkausten yksikköhintaa [oli näin ollen] korotettava 5,3 tai 5,4 prosentilla”. Lopuksi kokouksen jälkeen on pidetty

16.2.2004 puhelinkonferenssi, jonka aikana kukin valmistaja on esittänyt mielipiteensä suunnitellusta hinnankorotuksesta.

73 Vaikka tavarantoimittajien kanssa käydyillä keskusteluilla tavarantoimittajien pyynnöstä mukauttaa pakkausta ei ollut kilpailuoikeudellisia vaikutuksia ja vaikka tällainen pyyntö johti ylimääräisten tuotantokustannusten syntymiseen, on kuitenkin niin, että prosenttiosuutta koskeva yhdenmukaistaminen, joka heijastuu tavarantoimittajiin tai osaan valmistajille aiheutuvista kustannuksista vaikuttaa sellaisenaan markkinoihin. Tässä on kyse kysymyksestä, joka yrityksen on ratkaistava itsenäisesti. Sama pätee myyntikatteeseen ja putken liittimiä koskeviin hinnankorotuksiin.

74 FNAS:n kokouksissa käytyjen keskustelujen maantieteellisestä vaikutusalasta on todettava, että kyseiset keskustelut koskivat pelkästään ranskalaisia markkinoita, toisin kuin komissio on katsonut riidanalaisen päätöksen 575 ja 584 perustelukappaleessa. Kokousten pöytäkirjoista ei nimittäin lainkaan ilmene, että ne koskivat myös ”Espanjaa, Italiaa, Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Saksaa ja yleisesti Euroopan markkinoita”. Näin ollen on todettava, että FNAS:n kokouksissa harjoitetulla yhteistoiminnalla ei ollut yleiseurooppalaista ulottuvuutta. Se seikka, että FNAS:n kokoukset olivat Euroopan laajuisten yritysten edustajien välisiä, kuten komissio on huomauttanut, ei kyseenalaista tätä toteamusta.

75 Kantajan toimitusjohtajan 16.3.2004 FNAS:n puheenjohtajalle lähettämästä kirjeestä, joka kantajan mukaan merkitsi julkista irtisanoutumista 20.1.2004 pidetyssä kokouksessa ja FNAS:n logistiikkatoimikunnan 16.2.2004 pitämässä puhelinkonferenssissa, joihin muun muassa La. oli osallistunut, toteutetuista rikkomisista, on muistutettava, että julkisen irtisanoutumisen käsitettä vastuusta vapauttavana seikkana on tulkittava oikeuskäytännön mukaan suppeasti (asia T-303/02,

Westfalen Gassen Nederland v. komissio, tuomio 5.12.2006, Kok., s. II-4567, 103 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että ilmoituksen, jonka tarkoituksena on julkinen irtisanoutuminen kilpailua rajoittavasta menettelytavasta, on oltava vakaa ja selkeä, jotta muut kartellin osapuolet ymmärtävät hyvin kyseisen yrityksen aikomuksen (ks. asia C-510/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1843, 120 kohta).

77 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että kantajan toimitusjohtajan FNAS:n puheenjohtajalle osoittamassaan kirjeessä käyttämä ilmaisu on niin yleisluonteinen, ettei sen perusteella voida katsoa, että kyseessä on julkinen irtisanoutuminen. Kirjeessä nimittäin ainoastaan ilmaistaan huoli hintakeskusteluista, joita on saatettu käydä osapuolten välillä, ja muistutetaan kantajan kilpailuoikeutta koskevasta sisäisestä politiikasta sekä sen yhteydessä FNAS:n puheenjohtajalle osoitetusta pyynnöstä toteuttaa toimenpiteitä, jotta vältyttäisiin tällaiselta kilpailua rajoittavalta menettelytavalta, eikä kirjeessä edes mainita sitä, että tällainen menettelytapa oli tosiasiallisesti ollut olemassa, tai sitä, että kirje liittyi siihen, että kantajan edustaja oli tehnyt aloitteen hintojen yhdenmukaistamisesta.

78 Lisäksi on todettava ensinnäkin, että kyseinen kirje on osoitettu pelkästään FNAS:n puheenjohtajalle ja että kantaja ei ole lähettänyt kirjeen oikeaksi todistettua jäljennöstä muille osapuolille.

79 Toiseksi kyseinen kirje ei myöskään sisällä tähän liittyvää FNAS:lle esitettyä pyyntöä. Näin ollen sillä seikalla, että kirje on lähetetty 7.4.2004 FNAS:n aloitteesta FNAS:n logistiikkatoimikunnan jäsenille yhdessä FNAS:n puheenjohtajan kirjeeseen 31.3.2004 antaman vastauksen kanssa, jossa on muistutettu FNAS:n logistiikkatoimikunnan

perustaman työryhmän tavoitteesta, ei ole merkitystä sen suhteen, että kantajan voitaisiin katsoa irtisanoutuneen kartellista.

80 Vaikka oletettaisiin, että kantajan toimitusjohtajan FNAS:n puheenjohtajalle lähettämää kirjettä voitaisiin pitää julkisena irtisanoutumisena, on lopuksi huomautettava, kuten komissio on perustellusti todennut, että kirje on saapunut vasta sen ajanjakson lopulla, jona rikkominen on todettu, eikä sen perusteella voida näin ollen kyseenalaistaa komission toteamuksia kantajan osallistumisesta kartelliin ennen 16.2.2004, jolloin viimeinen kokous pidettiin.

81 Tässä vaiheessa on siis todettava, että komission maaliskuussa 2001 tekemien tarkastusten jälkeinen moitittu käyttäytyminen oli kilpailua rajoittavaa. Lisäksi tämä käyttäytyminen on näytetty oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen.

82 Siitä, oliko kyseessä maaliskuuta 2001 edeltävältä ajanjaksolta todetun rikkomisen jatkaminen, on huomautettava todetun rikkomisen muodostuneen siitä, että kilpailevien valmistajien välillä oli ollut usean vuoden ajan säännöllisesti kahden- ja monenkeskistä yhteydenpitoa, jonka kohteena oli sellaisten lainvastaisten menettelytapojen käyttöön ottaminen, joilla oli tarkoitus järjestää keinotekoisesti putken liittimien markkinoiden toimintaa, muun muassa hintojen tasoa.

83 Kyseistä yhteydenpitoa on käyty ammattijärjestöjen ja tarkemmin sanottuna EFMA:n kokouksissa (ns. ”Super EFMA” -kokouksissa), kaupallisilla messuilla, ad hoc -kokouksissa ja kahdenkeskisen mielipiteiden vaihdon yhteydessä. Keskustelua hinnankorotuksista koskevat aloitteet on yleensä tehty Euroopan tasolla, ja lopputulos on toteutettu kansallisella tasolla, koska valmistajilla on kullekin valtiolle ominainen

hintojen yhteensovittamista koskeva prosessi ja paikallisia järjestelyjä, jotka täydentävät Euroopan tasolla tehtyjä järjestelyjä.

84 Maaliskuun 2001 jälkeinen moitittu käyttäytyminen on myös muodostunut ammattijärjestöjen yhteydessä (FNAS:n kokouksissa) käydystä yhteydenpidosta, kilpailutekijöitä koskevasta kahdenkeskisestä yhteydenpidosta ja kaupallisilla messuilla (Essenin messuilla) käydystä yhteydenpidosta.

85 Koska kilpailua rajoittavien menettelytapojen tavoite – eli hintojen yhdenmukaistaminen – ei ole muuttunut, sillä seikalla, että näiden menettelytapojen tietyt ominaisuudet tai intensiivisyys ovat muuttuneet, ei ole merkitystä kyseisen kartellin jatkumisen kannalta. Tässä yhteydessä on huomautettava, että on uskottavaa, että kartelli on ollut komission tekemien tarkastusten jälkeen vähemmän järjestäytynyttä ja sen toiminnan intensiivisyys on ollut vaihtelevampaa. Se, että kartellin toiminnan intensiivisyys voi vaihdella eri ajanjaksoina, ei kuitenkaan merkitse sitä, että kartellin voidaan katsoa päättyneen.

86 Tässä yhteydessä on todettava, että vaikka kartellin osapuolten lukumäärä on laskenut maaliskuussa 2001 tehtyjen tutkimusten jälkeen yhdeksästä neljään, ne osapuolet, jotka olivat ennen tutkimuksia kartellin pääasiallisia osapuolia (eli kantaja, IBP ja IMI:n aikaisemmat tytäryhtiöt), osallistuivat yhä kartelliin, kuten riidanalaisesta päätöksestä ilmenee. Samoin jotkut niistä henkilöistä, jotka olivat osallistuneet kartelliin jo ennen maaliskuuta 2001, osallistuivat myös tämän ajankohdan jälkeiseen moitittuun käyttäytymiseen.

87 Yhtenä kokonaisuutena pidettävän ja jatketun rikkomisen maantieteellisestä vaikutusalasta on todettava, että vaikka FNAS:n kokoukset koskivat pelkästään Ranskan markkinoita (ks. edellä 74 kohta), on ilmeistä, että maaliskuun 2001 jälkeinen kilpailijoiden välinen kilpailua rajoittava yhteydenpito koski myös Saksan, Kreikan, Espanjan

ja Italian markkinoita, kuten kantajan ja FRA.BO:n välisistä puhelinkeskusteluista tai Essenin messuilla käydystä kantajan ja IBP:n välisestä yhteydenpidosta ilmenee.

88 Kun otetaan huomioon se, että kunkin osapuolen käyttäytymisellä – kantajan käyttäytyminen mukaan lukien – on pyritty samaan kilpailunvastaiseen tavoitteeseen eli kilpailun kontrollointiin ja rajoittamiseen putken liittimien markkinoilla sovittamalla yhteen hintoja ja hinnankorotuksia, sekä arkaluonteisten tietojen vaihto, komissio on perustellusti voinut katsoa, että kyse oli aikaisemman rikkomisen jatkamisesta.

89 Lopuksi on niin, etteivät tätä toteamusta kyseenalaista muut kantajan tämän kanneperusteen yhteydessä esittämät väitteet eli väitteet, jotka koskevat sitä, että FNAS on järjestänyt kokoukset ja valmistellut kokousten pöytäkirjat, sekä sitä, ettei riidanalaista päätöstä ole osoitettu FNAS:lle ja sitä, että kokoukset on pidetty täysin avoimesti.

90 Ensinnäkin väitteellä, jonka mukaan FNAS on valmistellut kokousten pöytäkirjat, ei ole merkitystä, jos on selvää, että kantaja on ollut läsnä näissä kokouksissa. Kun otetaan huomioon se, että kyseiset pöytäkirjat on lähetetty kantajalle, sillä on näin ollen ollut mahdollisuus oikaista niitä tai huomauttaa kohdista, joista se on eri mieltä, kirjallisesti tai seuraavassa kokouksessa.

91 Toiseksi myöskään väitteellä, jonka mukaan riidanalaista päätöstä ei ole osoitettu FNAS:lle, ei ole merkitystä. Tässä yhteydessä on huomautettava riidanalaisen päätöksen 606 perustelukappaleesta ilmenevän, että komissio on katsonut, että ”vaikka siitä, että valmistajat ovat tehneet sopimuksen, jonka ne ovat Advanced Fluid Connectionsin mukaan panneet täytäntöön, onkin todisteita, mistään ei ole pääteltävissä,

että FNAS olisi aktiivisesti hyväksynyt valmistajien sille antaman tehtävän tai että FNAS olisi helpottanut sopimuksen täytäntöönpanoa". Näin ollen komissio on riidanalaisen päätöksen 607 perustelukappaleessa perustellusti katsonut, ettei FNAS ollut osallistunut kyseiseen sopimukseen ja ettei se näin ollen voinut kuulua riidanalaisen päätöksen adressaatteihin.

92 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanneperuste, jonka mukaan kantaja ei ole osallistunut kartelliin maaliskuun 2001 jälkeen, on hylättävä.

– Vuosien 1992 ja 1994 välinen ajanjakso

93 Aluksi on todettava, ettei kantaja kiistä niitä todettuja tosiseikkoja, jotka koskevat sen osallistumista kartelliin ajanjaksoilla 31.12.1991–10.9.1992 ja joulukuu 1997 – maaliskuu 2008. Lisäksi on muistutettava kantajan ilmoittaneen istunnossa, ettei se kiistä osallistuneensa kartelliin vuosien 1995 ja 1997 välisenä ajanjaksona. Näin ollen riidanalaista päätöstä on tarkasteltava ainoastaan siltä osin kuin komissio on siinä todennut, että kantaja on osallistunut rikkomiseen ajanjaksolla 10.9.1992–13.12.1994.

94 Tässä yhteydessä on muistutettava, että asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 1 kohdan mukaan komission valtuuksiin määrätä sakkoja kilpailuoikeudellisten säännösten rikkomisista sovelletaan lähtökohtaisesti viiden vuoden vanhentumisaikaa. Asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 2 kohdassa säädetään, että "[j]atketun tai uusitun rikkomisen osalta aika alkaa –– kulua siitä päivästä, jona rikkominen lakkaa". Asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 3 ja 5 kohdassa säädetään, että kaikki komission toimet rikkomisen tutkinnan tai rikkomista koskevan menettelyn aloittamiseksi

keskeyttävät vanhentumisajan ja että vanhentumisaika alkaa kulua uudelleen jokaisesta keskeytymisestä.

95 Nyt käsiteltävässä asiassa komissio on aloittanut tutkimuksensa 22.3.2001 tehdyillä tarkastuksilla. Tästä seuraa, ettei sakkoa voida määrätä kilpailusääntöjen vastaisesta käyttäytymisestä, joka on päättynyt ennen 22.3.1996. Näin ollen on määriteltävä se, osoittavatko riidanalaisessa päätöksessä mainitut tosiseikat, että kantajan osallistuminen kartelliin on jatkunut tai päättynyt 10.9.1992 ja 13.12.1994 välisenä ajanjaksona.

96 Tässä yhteydessä on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen 214, 217, 218, 221, 224, 225, 229 ja 232 perustelukappaleessa mainittujen tosiseikkojen tueksi esitetyt todisteet riittivät perusteeksi päätelmälle, jonka mukaan kantaja ei ollut lopettanut osallistumistaan kartelliin kyseisen ajanjakson aikana.

97 Erityisesti on huomautettava, että komissio on maininnut riidanalaisen päätöksen 214 perustelukappaleessa käsin kirjoitetut muistiinpanot, jotka ovat peräisin vuoden 1992 keskivaiheilta tai loppupuolelta ja joissa mainitaan kantajan nimi ja hintaluettelo, jonka voimaantulon ajankohdaksi oli vahvistettu tammikuu 1993 (kaikkien muiden valtioiden paitsi Ranskan osalta) ja huhtikuu 1993 (Ranskan osalta). Samoin 217 perustelukappaleessa on mainittu faksi, jonka Mueller Industries on lähettänyt 12.5.1993 Viegalle ja jossa kantajaa on moitittu siitä, ettei se ole noudattanut järjestelmällisesti sopimuksen, jonka osapuoli se on, ehtoja. Tästä voidaan siten päätellä, ettei kantaja ole sanoutunut irti sopimuksesta. Sama pätee maahantuojan ja jakelijan W:lle (IMI) 6.9.1994 lähettämään faksiin (riidanalaisen päätöksen 229 perustelukappale), jossa on ilmoitettu, että kantaja ei ole noudattanut ”sopimuksia”.

98 Viimeksi mainitusta seikasta on riittävää todeta, että kartellin noudattamatta jättäminen ei vaikuta mitenkään kartellin olemassaoloon. Nyt käsiteltävässä asiassa ei näin ollen voida katsoa, että kantajan osallistuminen rikkomiseen oli päättynyt tarkasteltavana ajanjaksona, pelkästään siitä syystä, että kantaja käytti kartellia hyödykseen jättämällä noudattamatta täysimääräisesti sovittuja hintoja.

99 Kartellin osapuolet pysyvät kilpailijoina, joista jokaisella saattaa olla milloin tahansa houkutus käyttää hyväkseen muiden kurinalaisuutta kartellissa sovittujen hintojen suhteen laskemalla omia hintojaan lisätäkseen markkinaosuuttaan samalla, kun yleinen hintataso pysyy melko korkeana. Joka tapauksessa on niin, ettei se seikka, ettei kantaja ole soveltanut täysimääräisesti sovittuja hintoja, merkitse sitä, että se olisi tällöin soveltanut hintoja, joita se olisi voinut soveltaa ilman kartellia (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 15.6.2005, 74 ja 75 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

100 Lopuksi on todettava myös riidanalaisen päätöksen 221 perustelukappaleessa mainitusta P:n 15.3.1994 päivätystä muistiinpanosta ilmenevän, että kantaja oli läsnä, kun 11. ja 13.3.1994 käytiin Italian markkinoita koskevia keskusteluja.

101 Vaikka kantaja ei ole osallistunut tiettyihin kokouksiin, jotka on pidetty aikavälillä 10.9.1992–13.12.1994 kartellin puitteissa, tai mahdollisesti mihinkään näistä kokouksista, ei merkitse sitä, että kantaja olisi tällä välin vetäytynyt kartellista, kun otetaan huomioon kyseisen kartellin – jolle on luonteenomaista monenkeskinen yhteydenpito, kahdenkeskinen yhteydenpito ainakin kerran tai kahdesti vuodessa sekä ad hoc-yhteydenpito – erityispiirteet ja se seikka, ettei ollut poikkeuksellista, että kartellin osapuoli ei osallistunut järjestelmällisesti kaikkiin kokouksiin.

102 Lisäksi on todettava, ettei kantaja ole sanoutunut julkisesti irti kartellista. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun nimenomaista irtisanoutumista ei ole tapahtunut, komissio voi katsoa, että rikkominen ei ole päättynyt (ks. vastaavasti edellä 76 kohdassa mainittu asia Archer Daniels Midland v. komissio, tuomion 119 kohta ja sitä seuraavat kohdat oikeuskäytäntöviittauksineen).

103 Tästä seuraa, että väite, joka liittyy siihen, että kantajan osallistuminen rikkomiseen on keskeytynyt ajanjaksoksi 10.9.1992–13.12.1994, on hylättävä.

104 Kaiken edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

Sakon määrän laskenta

Asianosaisten lausumat

105 Toissijaisesti kantaja arvostelee komissiota siitä, että se on jättänyt noudattamatta sakkojen määrän laskentaa koskevia sääntöjä. Vuoden 1998 suuntaviivoja ja vuoden 1996 yhteistyötiedonantoa ei ole noudatettu. Ensinnäkin kantajalle määrätyn sakon perusmäärän laskentapohja ei ole oikeassa suhteessa muille yrityksille määrättyjen sakkojen perusmäärän laskentapohjaan nähden. Toiseksi kantajalla ei ole ollut johtavaa asemaa. Kolmanneksi komission olisi pitänyt mukauttaa sakon määrää maantieteellisen vaikutusalan ja yhteistoiminnan intensiivisyyden perusteella. Lopuksi

komissio on tehnyt virheen kieltäytyessään alentamasta sakon määrää siksi, että kantaja ei ole riitauttanut olennaista osaa väitteistä.

106 Komissio vaatii kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

107 Sakon perusmäärän laskentapohjan suhteettomuutta koskevan ensimmäisen väitteen osalta on muistutettava, että komissiolla on oikeus jakaa kartellin jäsenet eri luokkiin kunkin yrityksen markkinaosuuden perusteella. Tässä yhteydessä on huomautettava, että komissio on selittänyt vastineessa, että Legris Industries -konsernin liikevaihto ja markkinaosuus olivat vuonna 2000 noin kolminkertaiset FRA.BO:n ja Mueller Industriesin liikevaihtoihin ja markkinaosuuksiin verrattuna, kaksi- ja puolikertaiset Flowflex Holding Ltd:n liikevaihtoon ja markkinaosuuteen verrattuna ja yli kaksinkertaiset Sanha Kaimer GmbH & Co. KG:n liikevaihtoon ja markkinaosuuteen verrattuna. Tässä tilanteessa komissio on perustellusti vahvistanut kantajalle määrätyn sakon perusmäärän laskentapohjan (14,25 miljoonaa euroa) 2–3 kertaa korkeammaksi kuin edellä mainittujen yritysten sakon perusmäärän laskentapohjan (5,5 miljoonaa euroa). Vaikka onkin totta, että riidanalaisen päätöksen liitteenä oleva taulukko sisältää luottamuksellisuussyistä ainoastaan laajan yritysten kokoa ja suhteellista merkitystä koskevan vaihteluvälin, taulukon luottamuksellisesta versiosta ja taustatiedoista ilmenee, että komissio on jakanut kartellin jäsenet eri luokkiin johdonmukaisella ja objektiivisesti perustellulla tavalla.

108 Kantajan väite, jonka mukaan kantajalle määrätyn sakon perusmäärän laskentapohja on joka tapauksessa suhteeton, koska se on 77 prosenttia siitä sakon enimmäismäärästä, joka kantajalle voitaisiin määrätä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla, on hylättävä.

109 Ensinnäkin on muistutettava, että kantaja ja kantajan emoyhtiö muodostivat tosiseikkojen tapahtuma-aikaan yhden yrityksen, joka syyllistyi tekijänä rikkomiseen, josta niitä moititaan riidanalaisessa päätöksessä. Näin ollen komissiolla oli oikeus käyttää tämän yrityksen tietoja sakon perusmäärän laskentapohjan laskemisen perusteena.

110 Toiseksi on erityisen tärkeää, että sakon perusmäärän laskentapohja on oikeassa suhteessa rikkomiseen kokonaisuutena arvioituna, kun otetaan huomioon muun muassa rikkomisen vakavuus. Tässä yhteydessä on todettava, että kun sakon perusmäärän laskentapohjaa vahvistetaan, yrityksen liikevaihto ei ole ratkaiseva peruste arvioitaessa rikkomisen vakavuutta. Lisäksi kyseessä oleva rikkominen kuuluu jo luonteensa puolesta EY 81 artiklan vakavimpiin rikkomisiin, jotka voivat johtaa vuoden 1998 suuntaviivojen mukaan siihen, että sakon perusmäärän laskentapohja ylittää 20 miljoonaa euroa.

111 Kolmanneksi on huomautettava, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä enimmäismäärää, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta, sovelletaan yhdessä sakon määrän laskennan viimeisistä vaiheista eli sen jälkeen, kun sakko on laskettu rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella ja kun on otettu huomioon mahdolliset lieventävät tai raskauttavat seikat. Tässä yhteydessä on muistutettava, että jos useat adressaatit muodostavat päätöksen tekemispäivänä ”yrityksen”, enimmäismäärä voidaan laskea tämän yrityksen kokonaisliikevaihdon perusteella. Jos – kuten esillä olevassa asiassa – tämä taloudellinen yksikkö on sen sijaan jakautunut siten,

että se muodostaa päätöksen tekohetkellä kaksi erillistä yksikköä, kullakin päätöksen adressaatilla on oikeus siihen, että siihen sovelletaan kyseistä enimmäismäärää yksilöllisesti. Tämä oikeus on itsenäinen oikeasuhteisuutta koskevan kriteerin soveltamisesta, kun määritetään perusmäärän laskentapohja. Lopuksi on muistutettava, että oikeuskäytännön mukaan ainoastaan sakon lopullinen määrä ei saa ylittää ylärajaa, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta. Sen sijaan ei ole kiellettyä, että välitulos ylittää sakkoa laskettaessa tämän saman ylärajan (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 277 ja 278 kohta).

112 Toisesta väitteestä, joka koskee sitä, että kantaja ei ollut kartellin johtaja vaan että sillä oli väitetysti passiivinen tai tarkkailijan asema, minkä vuoksi olisi perusteltua alentaa sakon määrää, on riittävää todeta, että niistä 160:stä kartelliin liittyvästä kokouksesta, jotka pidettiin vuosina 1991–2001, kantaja oli läsnä joka toisessa, kuten se on itsekin myöntänyt. Oikeuskäytännöstä tosin ilmenee, että yrityksen passiivista asemaa kartellissa ilmentävänä seikkana voidaan ottaa huomioon muun muassa se, että yritys on osallistunut huomattavasti satunnaisemmin kokouksiin kuin sen kilpailijat. Kantaja ei voi kuitenkaan pätevästi väittää, että sen kokouksiin osallistumisen tiheyttä eli kahdeksaa kertaa vuodessa on pidettävä ”huomattavasti satunnaisempana” kuin muiden osapuolten kokouksiin osallistumisen tiheyttä ja että sillä oli näin ollen yksinomaan passiivinen tai tarkkailijan asemaa.

113 Kolmannesta väitteestä, joka koskee sitä, että komission olisi pitänyt mukauttaa sakon määrää maantieteellisen vaikutusalan ja yhteistoiminnan intensiivisyyden perusteella, on riittävää huomauttaa se, että kartellin intensiteetti on ollut komission tekemien tarkastusten jälkeen vähäisempi, vaikuta millään tavalla siihen, että kyseinen kartelli luokitellaan erittäin törkeäksi ja pitkäkestoiseksi, mikä oikeuttaa sakon korottamisen 10 prosentilla rikkomisvuotta kohden, kuten vuoden 1998 suuntaviivoissa on täsmennetty. Lisäksi on niin, että vaikka kartellin maantieteellinen vaikutusala oli aluksi rajallinen, se laajeni myöhemmin yleiseurooppalaiseksi, joten ei ole mitään

syytä erottaa rikkomisen keston perusteella sovellettavia korotuksen määriä toisistaan kartellin maantieteelliseen vaikutusalan mukaisesti.

114 Lopuksi myös neljäs väite on hylättävä. Oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että sakon määrän alentaminen hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi on perusteltua vain, jos komissio on kyseessä olevan yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja, tilanteen mukaan, saada sen loppumaan (asia C-297/98 P, SCA Holding v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-10101, 36 kohta). Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että sakon määrän alentaminen vuoden 1996 yhteistyötiedonannon nojalla on perusteltua ainoastaan, kun toimitettujen tietojen ja kyseessä olevan yrityksen käyttäytymisen yleisemminkin voidaan katsoa osoittavan, että yritys on harjoittanut todellista yhteistyötä (edellä 111 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 388–403 kohta, erityisesti 395 kohta). Asiakirja-aineistosta kuitenkin ilmenee, että tosiseikkojen kiistämättä jättäminen on tosiasiassa koskenut ainoastaan joulukuun 1997 ja maaliskuun 2001 välistä ajanjaksoa eli kolmea vuotta yli 13 vuoden pituisesta rikkomiseen osallistumisen kokonaiskestosta. Tässä yhteydessä on muistutettava, että väitteet, joilla on pyritty kiistämään kantajan osallistuminen rikkomiseen tarkastusten jälkeen sekä vuosina 1992–1994, on hylätty. Tästä seuraa, ettei komissio ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä kieltäytyessään ottamasta huomioon sitä, että kantaja ei ole osittain kiistänyt tosiseikkoja, vuoden 1996 yhteistyötiedonannon D kohdan säännösten nojalla.

115 Tästä seuraa, että tämä kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

116 Kaiken edellä esitetyn perusteella kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

117 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on komission vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Comap SA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Martins Ribeiro Wahl Dittrich

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä maaliskuuta 2011.

Allekirjoitukset